

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบทและแนวโน้มการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมือง ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษานโยบายและการเตรียมความพร้อมในการสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มแก่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยในปัจจุบัน และเสนอกลยุทธ์การสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองของไทยเพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งใช้การวิจัยแบบผสมวิธีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์ ผู้นำแหล่งท่องเที่ยวในเขตชุมชนเมือง ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจากประเทศในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการประชุมเพื่อประเมินกลยุทธ์การสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มฯ ร่วมกับผู้นำแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเมือง ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองของไทย

ผลการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองในกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเกิดขึ้นบนฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาชุมชนของแต่ละเมือง ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แต่จำนวนนักท่องเที่ยวไม่มากนัก แต่มีแนวโน้มจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น นักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศสมาชิกกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 31-40 ปี สถานภาพสมรส เป็นลูกจ้างภาคเอกชน มีรายได้ 30,001-40,000 บาท/เดือน จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี นิยมการเดินทางท่องเที่ยวกับกลุ่มเพื่อน โดยมีผู้ร่วมเดินทาง 1-3 คน ใช้บริการรถโดยสารประจำทาง นิยมเดินทางท่องเที่ยวในวันหยุดนักขัตฤกษ์ เลือกพักที่โรงแรม เคยท่องเที่ยวในชุมชนเมืองในรอบปีที่ผ่านมาแล้ว 1-2 ครั้ง ค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และขึ้นขอการท่องเที่ยวเชิงโบราณสถาน ตัดสินใจท่องเที่ยวในชุมชนเมืองเพราะต้องการท่องเที่ยว/พักผ่อน โดยใช้จ่ายต่ำกว่า 7,001 บาท/ครั้ง และใช้จ่ายเป็นค่าอาหารมากที่สุด รวมทั้งวางแผนจะกลับมาท่องเที่ยวในชุมชนเมืองซ้ำอีกในอนาคต

ภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นของไทยไม่มีนโยบายในการสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มแก่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองโดยตรง แต่แฝงอยู่ในประเด็นการท่องเที่ยวทั่วไป เศรษฐกิจ ภูมิปัญญา สังคม คุณภาพชีวิตและโครงสร้างพื้นฐาน ในขณะที่ภาคเอกชน และชุมชนมีการกล่าวถึงนโยบายการสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมือง แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน

ประเทศไทยเตรียมความพร้อมในการสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มแก่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่เห็นผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากนัก ในขณะที่การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองของไทยยังประสบปัญหาและอุปสรรค ทั้งด้านเจ้าบ้านในการจัดการฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว ผู้มาเยือนในการจัดการการตลาดการท่องเที่ยว กลไกการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว และคุณภาพการบริการการท่องเที่ยว จึงกำหนดกลยุทธ์การสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มฯ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการเยี่ยมชมเยือนของนักท่องเที่ยว 11 กลยุทธ์ ระหว่างการเยี่ยมชมเยือนของนักท่องเที่ยว 12 กลยุทธ์ และภายหลังการเยี่ยมชมเยือนของนักท่องเที่ยว 5 กลยุทธ์ นอกจากนี้ ยังได้เสนอโครงการเพื่อส่งเสริมให้กลยุทธ์ดังกล่าวบรรลุผลไว้ 29 โครงการ

คำสำคัญ: กลยุทธ์, มูลค่าเพิ่ม, คุณค่าเพิ่ม, การท่องเที่ยวโดยชุมชนเมือง, ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน